

Л. В. ЯКОВЛЄВА (<https://orcid.org/0000-0002-9961-4664>), д-р фарм. наук, проф.,

Т. О. БАГЛАЙ (<https://orcid.org/0000-0003-1390-8571>),

О. В. ТКАЧОВА (<https://orcid.org/0000-0003-4646-0400>), д-р фарм. наук, проф.,

О. В. ПАВЛЕНКО (<https://orcid.org/0000-0001-7349-4951>)

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ОГЛЯД АНТИДЕПРЕСАНТІВ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ ТА ДИНАМІКИ ЇХ СПОЖИВАННЯ ПРОТЯГОМ 2015–2019 РОКІВ

Ключові слова: антидепресанти, АТС/DDD-методологія, амбулаторне споживання, госпітальне споживання

L. V. IAKOVLIEVA (<https://orcid.org/0000-0002-9961-4664>),

T. O. BAH LAI (<https://orcid.org/0000-0003-1390-8571>),

O. V. TKACHOVA (<https://orcid.org/0000-0003-4646-0400>),

O. V. PAVLENKO (<https://orcid.org/0000-0001-7349-4951>)

National University of Pharmacy, Kharkiv

OVERVIEW OF ANTIDEPRESSANTS ON THE PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE AND DYNAMICS OF THEIR CONSUMPTION DURING 2015–2019

Key words: antidepressants, ATC/DDD methodology, outpatient consumption, hospital consumption

Психічне здоров'я людини лишається викликом для системи охорони здоров'я в цілому як на світовому, так і на вітчизняному рівнях. За оцінками ВООЗ, 20% населення мало принаймні один ментальний розлад протягом життя [1]. Світовий банк зазначає про значне (50%) зростання хвороб психічного здоров'я за два десятиліття, починаючи з кінця 90-х рр. XX ст. [2]. Серед стійких порушень здоров'я й інвалідності в Україні нервово-психічні розлади займають третє місце серед чоловіків (11,3%) і друге серед жінок (16,5%) [3]. Більше 2% населення України (1,7 млн. осіб в обрахунку 2015 р.) мали розлади психіки та поведінки [4]. Разом із тим, вітчизняній науці бракує як даних статистики, так і досліджень поширеності таких хвороб і станів [5], даних моніторингу у сфері охорони психічного здоров'я [6].

Серед засобів лікування депресії фармакотерапія антидепресантами (АД) показана вітчизняними та провідними іноземними клінічними протоколами, настановами [7–9].

Протягом останніх років асортимент АД на вітчизняному та світовому ринках, дослідження об'ємів їх споживання відображено у роботах різних авторів, зокрема у роботах Fridman G. et al. [10], Masiero G. [11], Шаповалової В. В. та співавт. [12], Сухового Г. П. та співавт. [13]. Зокрема, ~10% мешканців США віком від 12 років приймають АД, рівень споживання таких ЛЗ зріс серед американців усіх вікових груп у період 1994–2008 рр. у 4 рази [11]. У 29 із 35 країн Організації економічного співробітництва та розвитку споживання АД в середньому протягом 2000–2007 рр. зросло у 2,05 раза, хоча в Португалії збільшення становило 320,37%, а Чехії – 617,53% [14]. Об'єктивні відомості про об'єми споживання АД в Україні можуть бути використані для оцінки якості фармакотерапії хворих цієї категорії.

Метою роботи стало дослідження асортименту та амбулаторного і госпітального об'ємів споживання АД в Україні протягом п'ятиріччя 2015–2019 рр. у DDDs/1 000 жителів/день.

Матеріали та методи дослідження

Для дослідження споживання АД було використано АТC/DDD-методологію, що рекомендована ВООЗ [15], а також дані про наявне населення України за досліджуваний період. Кількість визначених добових доз (DDD – Defined Daily Dose) про споживання АД були отримані з системи аналітичної компанії «Proxima Research»/«Моріон» (госпітальне споживання ЛЗ у системі доступно для аналізу ринку було з 2016 р.), яка показує реальні (за кількістю упаковок) продажі ЛЗ в Україні за певний період часу [16].

Визначена (DDD) та призначувана (PDD) добові дози ЛЗ за АТC/DDD-методологією використовують для розрахунку фармакотерапевтичного «навантаження» на тисячу жителів по кожній групі міжнародних непатентованих назв (МНН) ЛЗ за їх АТC-класифікацією DDDs/1 000 жителів/день (DID – DDDs per 1 000 inhabitants per day). Для розрахунку споживання АД використовували формулу:

$$\text{DDD}_s/1000\text{жителів/день} = \frac{\text{DDD}_s}{\text{населення} \cdot 365},$$

що показує кількість DDD, які припадають на 1 000 осіб (визначена група) в країні і були спожиті певною частиною визначеної групи кожного дня протягом досліджуваних років [17].

Ця методологія дає змогу порівнювати споживання різних МНН по різних країнах та сферах застосування, бо для розрахунків використовують не курсові дози, а визначені ВООЗ добові дози. DDD є одиницею вимірювання і не обов'язково чітко дорівнює терапевтичній або прописаній дозі. Терапевтичні дози для окремих пацієнтів та груп пацієнтів часто відрізняються від DDD, оскільки вони ґрунтуються на індивідуальних характеристиках (таких як вік, маса тіла, етнічні відмінності, тип та ступінь тяжкості захворювання) та фармакокінетичних міркуваннях.

Результати дослідження та обговорення

Абсолютна більшість АД є рецептурними, тільки препарати на основі *Hypericum perforatum* L. можуть застосовуватися без рецепта. В Україні за досліджуваний період ці препарати споживались як амбулаторно на основі 22 МНН (табл. 1), так і госпітально (табл. 2) на основі 21 МНН.

Таблиця 1

Амбулаторне споживання антидепресантів в Україні за 2015–2019 рр., DID

№ з/п	МНН	Споживання по рокам, DID				
		2015	2016	2017	2018	2019
N06AA Неселективні інгібітори зворотного нейронального захоплення моноамінів						
1	N06AA02 Іміпрамін	0,008746	0,009968	0,011561	0,012527	0,013627
2	N06AA04 Кломіпрамін	0,015760	0,016575	0,019836	0,022134	0,025123
3	N06AA09 Амітриптилін	0,293920	0,338190	0,368432	0,421434	0,402633
4	N06AA12 Доксепін	0,007354	0,007807	0,009403	0,010590	0,012824
	Всього по групі	0,32578	0,37254	0,409232	0,466685	0,454207
N06AB Селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну						
5	N06AB03 Флуоксетин	0,180461	0,202149	0,240772	0,267184	0,245879
6	N06AB04 Циталопрам	0,008810	0,008130	0,005865	0,006054	0,007037
7	N06AB05 Пароксетин	0,157903	0,194953	0,250977	0,300199	0,363767
8	N06AB06 Сертралін	0,065285	0,081526	0,111242	0,148569	0,217192
9	N06AB08 Флувоксамін	0,003535	0,003241	0,003744	0,004172	0,005119
10	N06AB10 Есциталопрам	0,174385	0,264274	0,391754	0,529485	0,734139
	Всього по групі	0,590379	0,754273	1,004354	1,255663	1,573133

№ з/п	МНН	Споживання по рокам, DID				
		2015	2016	2017	2018	2019
N06AX Інші антидепресанти						
11	N06AX03 Міансерин	0,042543	0,030577	0,054162	0,061899	0,019935
12	N06AX05 Тразодон	0,019253	0,023516	0,029190	0,035381	0,050997
13	N06AX11 Міртазапін	0,018055	0,026945	0,029435	0,026152	0,030118
14	N06AX12 Бупропіон	0,000045	н/с	н/с	н/с	н/с
15	N06AX14 Тіанептин	0,000009	0,000008	н/с	н/с	н/с
16	N06AX16 Венлафаксин	0,014354	0,024462	0,035476	0,044505	0,063135
17	N06AX20 Різні препарати	0,000647	н/с	0,000101	н/с	н/с
18	N06AX21 Дулоксетин	н/с	н/с	0,008010	0,025221	0,058292
19	N06AX22 Агомелатин	0,063700	0,068707	0,068937	0,065217	0,071863
20	N06AX23 Десвенлафаксин	н/с	0,000340	0,004707	0,009703	0,010193
21	N06AX25 Трава звіробою	0,002750	0,004734	0,005515	0,005810	0,016092
22	N06AX26 Вортіоксетин	0,003328	0,009060	0,018654	0,031568	0,050283
	Всього по групі	0,164684	0,188349	0,254187	0,305456	0,370908
	Всього спожито АД	1,080852	1,315170	1,667783	2,027811	2,398256

Примітка: н/с – препарати не споживали.

Найбільш високі показники споживання за амбулаторного лікування мають препарати Есциталопраму (максимально 0,734139 DID у 2019 р.), Амітриптиліну (0,421434 DID у 2018 р.), Пароксетину (0,363767 DID у 2019 р.) і Флуоксетину (0,267184 DID у 2018 р.), госпітально – Амітриптиліну (0,085273 DID у 2019 р.), Есциталопраму (0,073887 DID у 2017 р.), Флуоксетину (0,041680 DID у 2018 р.) і Пароксетину (0,036361 DID у 2017 р.).

Зростання споживання в амбулаторному сегменті відбувалося у групах N06AB Селективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення серотоніну та N06AX Інших антидепресантів. У групі N06AA Неселективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення моноамінів зростання амбулаторного споживання відбувалося протягом 2015–2018 рр., а у 2019 р. знизилось на 2,67% відносно 2018 р.

Таблиця 2

Госпітальне споживання антидепресантів в Україні за 2015–2019 рр., DID

№ з/п	МНН	Споживання по рокам, DID			
		2016	2017	2018	2019
N06AA Неселективні інгібітори зворотного нейронального захоплення моноамінів					
1	N06AA02 Іміпрамін	0,001564	0,001064	0,000690	0,001104
2	N06AA04 Кломіпрамін	0,002302	0,000788	0,005308	0,003689
3	N06AA09 Амітриптилін	0,044871	0,067039	0,062124	0,085273
4	N06AA12 Доксепін	0,002494	0,000330	0,000021	0,000088
	Всього по групі	0,051231	0,069221	0,068143	0,090154
N06AB Селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну					
5	N06AB03 Флуоксетин	0,011706	0,009193	0,041680	0,021761
6	N06AB04 Циталопрам	0,000760	0,000643	0,000576	0,000242
7	N06AB05 Пароксетин	0,030953	0,036361	0,019211	0,009949
8	N06AB06 Сертралін	0,023411	0,027469	0,010047	0,012484
9	N06AB08 Флувоксамін	0,000009	н/с	н/с	н/с
10	N06AB10 Есциталопрам	0,045758	0,073887	0,033348	0,027700
	Всього по групі	0,112597	0,147553	0,104862	0,072136
N06AX Інші антидепресанти					
11	N06AX02 Триптофан	н/с	н/с	0,000002	0,000002
12	N06AX03 Міансерин	0,003270	0,004701	0,003445	0,003103
13	N06AX05 Тразодон	0,000492	0,000453	0,000414	0,002222

№ з/п	МНН	Споживання по рокам, DID			
		2016	2017	2018	2019
14	N06AX11 Міртазапін	0,002871	0,002120	0,000457	0,000808
15	N06AX16 Венлафаксин	0,018706	0,011345	0,013771	0,010904
16	N06AX20 Різні препарати	0,000104	0,000003	н/с	н/с
17	N06AX21 Дулоксетин	н/с	н/с	0,005174	0,003840
18	N06AX22 Агомелатин	0,004999	0,002626	0,000852	0,000007
19	N06AX23 Десвенлафаксин	н/с	0,000292	0,000133	0,000689
20	N06AX25 Трава звіробою	н/с	н/с	н/с	0,000217
21	N06AX26 Вортиоксетин	0,001056	0,000930	0,002864	0,004941
	<i>Всього по групі</i>	0,031498	0,02247	0,027112	0,026733
	Всього спожито АД	0,195340	0,239253	0,200126	0,189033

Примітка: н/с – препарати не споживали.

Згідно з отриманими результатами, споживання АД у госпітальному сегменті, тенденція до зростання споживання протягом досліджуваного періоду спостерігалася тільки у групі N06AA Неселективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення моноамінів. Споживання АД групи N06AB Селективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення серотоніну у госпітальному сегменті зросло у 2017 р. на 31% відносно 2016 р., а у 2018 р. впало нижче показника 2016 р. і продовжило падати у 2019 р. Госпітальне споживання препаратів групи N06AX Інших антидепресантів було хвилюподібним із тенденцією до зниження.

Порівняння одержаних результатів споживання АД показало, що за 5 років дослідження амбулаторного (2015–2019 рр.) та за 4 роки госпітального (2016–2019 рр.) споживання найбільше використовували препарати групи N06AB Селективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення серотоніну (табл. 1, табл. 2). Препарати цієї групи входять до четвірки найспоживаніших МНН як амбулаторно, так і госпітально. Також до найспоживаніших входить і МНН групи N06AA Неселективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення моноамінів – N06A A09 Амітриптилін.

У цілому об'єми амбулаторного споживання АД із 2015 р. по 2019 р. збільшилися у 2,22 раза (із 1,080852 DID до 2,398256 DID). Госпітальні обсяги споживання протягом досліджуваного періоду були значно меншими за амбулаторні і дуже мало змінювались рік від року. В цілому госпітальне споживання протягом чотирьох років скоротилося на 3% із 0,195340 DID у 2016 р. до 0,189033 DID у 2019 р.

Амбулаторне споживання було значно вищим за госпітальне протягом усього досліджуваного періоду: у 2016 р. – у 6,70 раза, у 2017 р. – у 6,97 раза, у 2018 р. – у 10,10 раза та у 2019 р. – у 12,70 раза.

Також можемо прослідкувати відмінності у споживанні між амбулаторним і госпітальним сегментами у розрізі певних МНН:

- N06AB08 Флувоксамін у 2016 р. споживався як амбулаторно, так і в госпіталі, а з 2017 р. споживається тільки амбулаторно.
- N06AX02 Триптофан споживався тільки у госпітальному сегменті у 2018 та 2019 рр.
- N06AX14 Тіанептин дуже незначно споживався амбулаторно протягом 2015–2016 рр., а госпітально не споживався зовсім.
- N06AX20 Різні препарати – це ЛЗ на основі *Hypericum perforatum* L., які не споживалися зовсім із 2018 р., але в амбулаторному сегменті споживалися у 2015 і 2017 рр. (у 2016 р. не споживалися зовсім). Об'єми їх амбулаторного споживання у 2015 р. були набагато вищими за об'єми споживання у 2017 р. Госпітально препарати цієї МНН споживалися як і у 2016, так і у 2017 рр.

- N06AX21 Дулоксетин амбулаторно активно споживається з 2017 р., а госпітально – тільки з 2018 р.
- N06AX23 Десвенлафаксин амбулаторно споживається з 2016 р., а госпітально – тільки з 2017 р.
- N06AX25 Трава звіробою амбулаторно споживається протягом всього досліджуваного періоду. Обсяги споживання постійно зростають – у 5,85 раза з 2015 р. до 2019 р. У госпітальному сегменті препарат цієї МНН почав споживатися тільки у 2019 р.

Для розуміння змін обсягів споживання АД доцільно було дослідити динаміку асортименту ТН амбулаторного (у 2015–2019 рр.) та госпітального (у 2016–2019 рр.) сегментів фармацевтичного ринку цієї групи препаратів, результати наведено в табл. 3 та 4.

Т а б л и ц я 3

Динаміка торгових назв антидепресантів за амбулаторного споживання

№ з/п	МНН	Кількість торгових назв препаратів									
		2015		2016		2017		2018		2019	
		В	І	В	І	В	І	В	І	В	І
N06AA Неселективні інгібітори зворотного нейронального захоплення моноамінів											
1	N06AA02 Іміпрамін	0	2	0	1	0	1	0	1	0	1
2	N06AA04 Кломіпрамін	0	3	0	3	0	3	0	3	0	3
3	N06AA09 Амітриптилін	7	1	7	1	7	1	7	1	7	1
4	N06AA12 Доксепін	0	3	0	3	0	3	1	3	1	3
N06AB Селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну											
5	N06AB03 Флуоксетин	4	1	4	1	4	1	4	1	4	1
6	N06AB04 Циталопрам	2	4	1	3	1	3	0	3	0	3
7	N06AB05 Пароксетин	2	4	2	3	2	3	2	3	2	3
8	N06AB06 Сертралін	4	11	3	8	5	7	4	7	5	7
9	N06AB08 Флувоксамін	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2
10	N06AB10 Есциталопрам	6	10	6	10	6	10	9	11	11	12
N06AX Інші антидепресанти											
11	N06AX03 Міансерин	1	1	1	4	1	4	1	4	1	4
12	N06AX05 Тразодон	0	1	0	2	0	3	0	3	0	3
13	N06AX11 Міртазапін	1	6	1	6	1	5	0	5	0	4
14	N06AX12 Бупропіон	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
15	N06AX14 Тіанептин	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
16	N06AX16 Венлафаксин	2	9	2	9	3	9	3	9	3	5
17	N06AX20 Різні препарати	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0
18	N06AX21 Дулоксетин	0	0	0	0	0	4	2	5	2	8
19	N06AX22 Агомелатин	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
20	N06AX23 Десвенлафаксин	0	0	0	1	0	1	0	1	0	1
21	N06AX25 Трава звіробою	0	1	0	1	0	1	0	2	0	2
22	N06AX26 Вортіоксетин	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
Усього у розрізі В/І		29	65	27	61	30	65	33	66	36	65
Усього, %		30,85	69,15	30,68	69,32	31,58	68,42	33,33	66,67	35,64	64,36
Усього ТН по рокам		94		88		95		99		101	

Примітка. В – препарати вітчизняного виробництва; І – препарати іноземного виробництва.

Виконаний аналіз асортименту АД за амбулаторного споживання на фармацевтичному ринку України свідчить, що за досліджуваний період частка препаратів вітчизняного виробництва зросла з 30,85% від кількості ТН у 2015 р. до 35,64% – у 2019 р. Амбулаторно використовували 101 ТН антидепресантів (2019 р.), з яких 35,96% ТН були вітчизняного виробництва (36 ТН) і 64,36% ТН – іноземного (65 ТН) (табл. 3).

Динаміка торгових назв антидепресантів за госпітального споживання

№ з/п	МНН ЛЗ	Кількість торгових назв препаратів							
		2016		2017		2018		2019	
		В	І	В	І	В	І	В	І
N06AA Несефективні інгібітори зворотного нейронального захоплення моноамінів									
1	N06AA02 Іміпрамін	0	2	0	2	0	1	0	1
2	N06AA04 Кломіпрамін	0	3	0	3	0	2	0	3
3	N06AA09 Амітриптилін	7	1	7	1	7	2	7	2
4	N06AA12 Доксепін	0	2	0	2	1	2	1	2
N06AB Селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну									
5	N06AB03 Флуоксетин	4	1	4	1	4	1	4	1
6	N06AB04 Циталопрам	0	2	0	1	0	1	0	1
7	N06AB05 Пароксетин	2	3	2	3	2	3	2	2
8	N06AB06 Сертралін	4	6	3	6	1	7	1	7
9	N06AB08 Флувоксамін	0	2	0	0	0	0	0	0
10	N06AB10 Есциталопрам	6	6	6	9	8	9	10	7
N06AX Інші антидепресанти									
11	N06AX02 Триптофан	0	0	0	0	0	1	0	1
12	N06AX03 Міансерин	1	4	1	3	1	3	0	2
13	N06AX05 Тразодон	0	2	0	2	0	1	0	3
14	N06AX11 Міртазапін	1	5	1	4	1	4	0	3
15	N06AX16 Венлафаксин	2	9	3	6	3	6	3	5
16	N06AX20 Різні препарати	0	1	0	1	0	0	0	0
17	N06AX21 Дулоксетин	0	0	0	0	2	2	1	4
18	N06AX22 Агомелатин	0	1	0	1	0	1	0	1
19	N06AX23 Десвенлафаксин	0	0	0	1	0	1	0	1
20	N06AX25 Трава звіробую	0	0	0	0	0	0	0	1
21	N06AX26 Вортиоксетин	0	2	0	2	0	2	0	2
Всього у розрізі В/І		27	52	27	48	30	49	29	49
Всього, у %		34,2	65,8	36,0	64,0	38,0	62,0	37,2	62,8
Всього ТН по рокам		79		75		79		78	

Примітка: В – ЛЗ вітчизняного виробництва; І – ЛЗ іноземного виробництва.

За госпітального лікування (табл. 4) у 2019 р. використовували 78 ТН АД, із них 37,18% ТН вітчизняного виробництва (29 ТН) і 62,82% (49 ТН) – імпортного. Частка препаратів вітчизняного виробництва зросла з 34,18% (27 ТН) у 2016 р. до 37,18% (29 ТН) у 2019 р. Незначне збільшення частки ЛЗ вітчизняного виробництва відбулось через незначне скорочення наявності препаратів імпортного виробництва з 52 ТН у 2016 р. до 49 ТН у 2019 р. Отже, частка імпортних ТН АД більша за частку вітчизняних, як у госпітальному сегменті (табл. 4), так і в амбулаторному (табл. 3).

Таким чином, більш низький рівень госпітального споживання насамперед пов'язаний із меншою кількістю ТН препаратів (на 16–22% менше), що використовували для фармакотерапії в умовах стаціонару.

На сьогодні, в умовах економічної нестабільності в Україні, забезпечення раціональної фармакотерапії є важливим елементом розвитку системи охорони здоров'я. Ефективним інструментом для цього є Державний формуляр лікарських засобів (ДФЛЗ), що дає змогу вилучати неефективні препарати, а лікування здійснювати лікарськими засобами з доведеною ефективністю за даними доказової медицини [18]. Для розуміння динаміки споживання АД в Україні доцільно було розглянути наявність МНН препаратів цієї групи у сучасних медико-технологічних документах (МТД) (табл. 5), а саме у ДФЛЗ (8–11 випусків), а також у Переліку ЛЗ вітчизняного та іно-

земного виробництва, які можуть закуповувати заклади й установи охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів (П.) від 06. 11. 2015 р., П. від 04. 03. 2016 р., чинний на сьогодні П. від 01. 07. 2017 р.

Т а б л и ц я 5

Наявність антидепресантів у різних медико-технологічних документах

№ з/п	МНН	Медико-технологічні документи						
		ДФЛЗ 8	ДФЛЗ 9	ДФЛЗ 10	ДФЛЗ 11	П. 2015	П. 2016	П. 2017
N06AA Неселективні інгібітори зворотного нейронального захоплення моноамінів								
1	N06AA02 Іміпрамін	+	+	+	+	+	+	+
2	N06AA04 Кломіпрамін	+	+	+	+	+	+	+
3	N06AA09 Амітриптилін	+	+	+	+	+	+	+
4	N06AA12 Доксепін	+	+	+	+	—	—	—
N06AB Селективні інгібітори зворотного нейронального захоплення серотоніну								
5	N06AB03 Флуоксетин	+	+	+	+	+	+	+
6	N06AB04 Циталопрам	+	+	+	+	+	+	+
7	N06AB05 Пароксетин	+	+	+	+	+	+	+
8	N06AB06 Сертралін	+	+	+	+	+	+	+
9	N06AB08 Флувоксамін	+	+	+	+	+	+	+
10	N06AB10 Есциталопрам	+	+	+	+	+	+	+
N06AX Інші антидепресанти								
11	N06AX03 Міансерин	+	+	+	+	+	+	+
12	N06AX05 Тразодон	+	+	+	+	+	+	+
13	N06AX11 Міртазапін	+	+	+	+	+	+	+
14	N06AX12 Бупропіон	—	+	+	+	—	—	—
15	N06AX14 Тіанептин	+	+	+	—	+	+	+
16	N06AX16 Венлафаксин	+	+	+	+	+	+	+
17	N06AX20 Різні препарати	—	—	—	—	—	—	—
18	N06AX21 Дулоксетин	+	—	+	+	—	—	—
19	N06AX22 Агомелатин	+	+	+	+	+	+	+
20	N06AX23 Десвенлафаксин	—	—	—	+	—	—	+
21	N06AX25 Трава звіробою	—	—	—	—	—	—	—
22	N06AX26 Вортиоксетин	—	+	+	+	—	+	+

Одержані результати свідчать, що тільки препарати групи N06AB Селективних інгібіторів зворотного нейронального захоплення серотоніну входять до усіх розглянутих МТД. Лікарські засоби МНН N06AX20 Різні препарати та N06AX25 Трава звіробою не входять до жодного нормативного документу, тому можна вважати застосування їх не обов'язковим.

З усіх АД, які споживали в Україні протягом досліджуваного періоду, до Національного переліку основних лікарських засобів як 2016 р., так і від 13. 12. 2017 р. за показанням «Лікарські засоби, що застосовуються при депресивних розладах» віднесені тільки N06AA09 Амітриптилін та N06AB03 Флуоксетин.

Разом із тим, природа такої динаміки та відмінності обсягів споживання мають різноманітні причини. Більшість пацієнтів, зокрема при перебуванні на стаціонарному лікуванні, купують призначені лікарем АД за свої кошти [8].

До інших причин зростання об'ємів амбулаторного споживання АД можна віднести соціально-економічну ситуацію в Україні, зокрема, наслідки проведення Антитерористичної операції/операції Об'єднаних сил, появу значної категорії пацієнтів серед внутрішньо переміщених осіб та учасників бойових дій, які перебувають в умовах постійного стресу, що сприяє формуванню депресивних станів і потребує лікування. Вплив указаних обставин на споживання АД потребує окремих досліджень.

Висновки

1. Аналіз асортименту антидепресантів на фармацевтичному ринку України свідчить, що протягом 2015–2019 рр. амбулаторно використовували 94–101 ТН антидепресантів, з яких 29–36 ТН були вітчизняного виробництва і 65 ТН – іноземних виробників. Госпітально протягом 2016–2019 рр. використовували меншу кількість торгових назв антидепресантів – 78–79 ТН, серед яких 27–29 ТН вітчизняного виробництва і 52–49 ТН – імпортного. Кількість торгових назв антидепресантів за амбулаторного споживання на 16–22% перевищувала кількість торгових назв за госпітального споживання, що, можливо, пов'язано з меншими обсягами державних закупівель препаратів цієї групи.

2. Виконані дослідження споживання показали, що в Україні за останні 5 років відбувалося щорічне зростання амбулаторного споживання антидепресантів – з 1,08 DID у 2015 р. до 2,39 DID – у 2019 р. Разом із тим госпітальне споживання залишалося стабільним і не перевищувало 0,24 DID протягом року.

3. Більшість МНН антидепресантів за виключенням N06AX20 Різні препарати та N06AX25 Трава звіробою входили до сучасних медико-технологічних документів – Державного формуляра ЛЗ (8–11 випуски) та Переліку ЛЗ вітчизняного та іноземного виробництва, які можуть закуповувати заклади й установи охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів (2015–2017 рр.), що свідчить про їхню доведену клінічну ефективність та безпеку.

Список використаної літератури

1. The World health report 2001: Mental health, new understanding, new hope / World Health Organization. – Geneva: WHO, 2001. – 169 p. ISBN 92 4 156201 3
2. World Development Report 2015: Mind, Society, and Behavior / WorldBank. – Washington, DC: WorldBank, 2015. – 237 p. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0342-0>
3. World Health Organization. Regional Office for Europe (2006): Highlights on health in Ukraine 2005 / World Health Organization. – Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006. – 37 p.
4. Шафранський В. В., Дудник С. В. Психічне здоров'я населення України: стан, проблеми та шляхи вирішення. Україна // Здоров'я нації. – 2016. – № 3. – С. 12–18.
5. Weissbecker I., Khan O., Kondakova N. et al. Mental health in transition: assessment and guidance for strengthening integration of mental health into primary health care and community-based service platforms in Ukraine / Global Mental Health Initiative. – Washington: World Bank Group, 2017. – 132 p.
6. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-p>.
7. Наказ МОЗ України від 25. 12. 2014 р. № 1003 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_1003_ykpmdd_depresiya.pdf
8. Gautam Sh., Jain A., Gautam M. et al. Clinical Practice Guidelines for the management of Depression // Indian J. Psychiatry. – 2017. – V. 59 (Suppl. 1). – S34–S50. <https://doi.org/10.4103/0019-5545.196973>
9. Treatment Guidelines: Depression / American Academy of Pediatrics. – URL: <https://cpnp.org/guideline/external/depression>
10. Fridman G., Presman A. Epidemiological study of the consumption of psychotropic's in the northeast region of Argentina // Pharm. Pharmacol. Int. J. – 2019. – V. 7 (3). – P. 121–121. <https://doi.org/10.15406/ppij.2019.07.00241>
11. Masiero G., Mazzonna F., Steinbach S., Verbeek O. The effect of local growth in antidepressants consumption on mental health outcomes // Università della Svizzera italiana. – 2019. – № 2. – 43 p. – URL: <http://doc.rero.ch/record/324544/files/wp1902.pdf>
12. Шаповалов В. В., Гудзенко А. О., Шаповалова В. О. та ін. Фармацевтичне забезпечення синдрому залежності внаслідок вживання алкоголю серед учасників бойових дій // Здоров'я суспільства. – 2018. – Т. 7, № 5. – С. 222–228. <https://doi.org/10.22141/2306-2436.7.5.2018.158607>
13. Суховий Г. П., Яковлева О. С. Маркетингові дослідження ринку лікарських засобів антидепресивної дії // Соціальна фармація в охороні здоров'я. – 2017. – № 3. – С. 74–80. <https://doi.org/10.24959/sphhcj.17.89>
14. Pratt L. A., Brody D. J., Gu Q. Antidepressant use in persons aged 12 and over: United States, 2005–2008 // NCHS Data Brief. – 2011. – V. 76. – P. 1–8.
15. OECD, Health at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. – 2019. – 211 p. <https://doi.org/10.1787/4dd50c09-en>

16. Програмний комплекс «Аптека» компанії «Моріон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pharmbase.com.ua/poisk/>
17. Морозов А. М., Яковлева Л. В., Степаненко А. В. Вивчення споживання лікарських засобів за анатомо-терапевтично-хімічною класифікацією та встановленими добовими дозами (АТС/DDD методологія): метод. рек. – К.: НФаУ; ДЕЦ МОЗ України, 2013. – 32 с.
18. Косяченко К. Л., Костюк І. А. Аналіз переліку лікарських засобів для лікування бронхіальної астми у дітей згідно з Державним формуляром // Фармац. журн. – 2019. – № 3. – С. 12–20. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.19.02>

References

1. The World health report 2001: Mental health, new understanding, new hope / World Health Organization. – Geneva: WHO, 2001. – 169 p. ISBN 92 4 156201 3
2. World Development Report 2015: Mind, Society, and Behavior / WorldBank. – Washington, DC: WorldBank, 2015. – 237 p. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0342-0>
3. World Health Organization. Regional Office for Europe (2006): Highlights on health in Ukraine 2005 / World Health Organization. – Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006. – 37 p.
4. Shafranskyi V. V., Dudnyk S. V. Psykhichne zdorovia naselennia Ukrainy: stan, problemy ta shliakhy vyrishennia. Ukraina // Zdorovia natsii. – 2016. – № 3. – С. 12–18.
5. Weissbecker I., Khan O., Kondakova N. et al. Mental health in transition: assessment and guidance for strengthening integration of mental health into primary health care and community-based service platforms in Ukraine / Global Mental Health Initiative. – Washington: World Bank Group, 2017. – 132 p.
6. Kontsepsiia rozvytku okhorony psykhichnoho zdorovia v Ukraini na period do 2030 roku. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-r>
7. Nakaz MOZ Ukrainy vid 25. 12. 2014 r. № 1003 «Pro zatverdzhennia ta vprovadzhennia medyko-tekhnologichnykh dokumentiv zi standartyzatsii medychnoi dopomohy pry depresii» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_1003_ykpm_d_depresiya.pdf
8. Gautam Sh., Jain A., Gautam M. et al. Clinical Practice Guidelines for the management of Depression // Indian J. Psychiatry. – 2017. – V. 59 (Suppl. 1). – S34–S50. <https://doi.org/10.4103/0019-5545.196973>
9. Treatment Guidelines: Depression / American Academy of Pediatrics. – URL: <https://cpnp.org/guideline/external/depression>
10. Fridman G., Presman A. Epidemiological study of the consumption of psychotropic's in the northeast region of Argentina // Pharm. Pharmacol. Int. J. – 2019. – V. 7 (3). – P. 121–121. <https://doi.org/10.15406/ppij.2019.07.00241>
11. Masiero G., Mazzonna F., Steinbach S., Verbeek O. The effect of local growth in antidepressants consumption on mental health outcomes // Università della Svizzera italiana. – 2019. – № 2. – 43 p. – URL: <http://doc.rero.ch/record/324544/files/wp1902.pdf>
12. Shapovalov V. V., Hudzenko A. O., Shapovalova V. O. ta in. Farmatsevtichne zabezpechennia syndromu zalezhnosti vnaslidok vzhivannia alkoholiu sered uchasnykiv boiovykh dii // Zdorovia suspilstva. – 2018. – T. 7, № 5. – С. 222–228. <https://doi.org/10.22141/2306-2436.7.5.2018.158607>
13. Sukhovyi H. P., Yakovleva O. S. Marketynhovi doslidzhennia rynku likarskykh zasobiv antydepresyvnoi dii // Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia. – 2017. – № 3. – С. 74–80. <https://doi.org/10.24959/sphhcj.17.89>
14. Pratt L. A., Brody D. J., Gu Q. Antidepressant use in persons aged 12 and over: United States, 2005–2008 // NCHS Data Brief. – 2011. – V. 76. – P. 1–8.
15. OECD, Health at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. – 2019. – 211 p. <https://doi.org/10.1787/4dd50c09-en>
16. Prohramnyi kompleks «Apteka» kompanii «Morion» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://pharmbase.com.ua/poisk/>
17. Morozov A. M., Yakovlieva L. V., Stepanenko A. V. Vychennia spozhyvannia likarskykh zasobiv za anatomo-terapevtychno-khimichnoi klasyfikatsiiei ta vstanovlenymy dobovymy dozamy (ATC/DDD metodolohiia): metod. rek. – К.: НФаУ; DETs MOZ Ukrainy, 2013. – 32 s.
18. Kosiachenko K. L., Kostyuk I. A. Analiz pereliku likarskykh zasobiv dlia likuvannia bronkhialnoi astmy u ditei zghidno z Derzhavnym formularom // Farmats. zhurn. – 2019. – № 3. – С. 12–20. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.19.02>

Надійшла до редакції 8 квітня 2021 р.
Прийнято до друку 20 квітня 2021 р.

Л. В. Яковлева (<https://orcid.org/0000-0002-9961-4664>),
Т. О. Баглай (<https://orcid.org/0000-0003-1390-8571>),
О. В. Ткачова (<https://orcid.org/0000-0003-4646-0400>),
О. В. Павленко (<https://orcid.org/0000-0001-7349-4951>)

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

ОГЛЯД АНТИДЕПРЕССАНТОВ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ ТА ДИНАМІКИ ЇХ СПОЖИВАННЯ ПРОТЯГОМ 2015–2019 РОКІВ

Ключові слова: антидепресанти, асортимент, АТC/DDD-методологія, амбулаторне споживання, госпітальне споживання

АННОТАЦІЯ

Серед стійких порушень здоров'я й інвалідності в Україні третє місце серед чоловіків і друге серед жінок займають нервово-психічні розлади, під час фармакотерапії яких широко застосовують антидепресанти.

Метою роботи стало дослідження асортименту та амбулаторного і госпітального споживання в Україні препаратів групи антидепресантів.

Аналіз асортименту та обсягів споживання антидепресантів здійснювали на амбулаторному ринку протягом 2015–2019 років, а на госпітальному – протягом 2016–2019 років за даними аналітичної компанії «Proxima Research»/«Моріон». Розрахунки об'ємів споживання було зроблено за АТC/DDD-методологією. Як одиницю вимірювання використовували показник DDDs/1 000 жителів/день (DID, DDDs per 1 000 inhabitants per day).

Результати дослідження показали, що на фармацевтичному ринку України протягом 2015–2019 років амбулаторно використовували 94–101 торгову назву антидепресантів, з яких 29–36 торгових назв були вітчизняного виробництва і 65 – іноземних виробників. Госпітально протягом 2016–2019 років використовували меншу кількість торгових назв антидепресантів – 78–79, серед яких 27–29 торгових назв вітчизняного виробництва і 52–49 – імпортного. Кількість торгових назв антидепресантів за амбулаторного споживання на 16–22% перевищувала кількість торгових назв за госпітального споживання, що, можливо, пов'язано з меншими обсягами державних закупівель препаратів цієї групи. Встановлено, що амбулаторне споживання антидепресантів у період 2015–2019 років зросло в 2,22 раза – з 1,08 DID у 2015 році до 2,40 DID у 2019 році. Госпітальне споживання було значно меншим і коливалося в межах від 0,20 DID у 2016 році до 0,19 DID у 2019 році (із піком у 0,24 DID у 2017 році). Зростання амбулаторного споживання антидепресантів було поступовим, без різких перепадів. Більшість міжнародних непатентованих назв антидепресантів, за виключенням N06AX20 Різні препарати та N06AX25 Травя звіробою, входили до сучасних медико-технологічних документів – Державного формуляра лікарських засобів (8–11 випуски) та Переліку лікарських засобів вітчизняного та іноземного виробництва, які можуть закуповувати заклади й установи охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів (2015–2017 роки), що свідчить про їхню доведену клінічну ефективність та безпеку.

Л. В. Яковлева (<https://orcid.org/0000-0002-9961-4664>),
Т. А. Баглай (<https://orcid.org/0000-0003-1390-8571>),
О. В. Ткачева (<https://orcid.org/0000-0003-4646-0400>),
А. В. Павленко (<https://orcid.org/0000-0001-7349-4951>)

Национальный фармацевтический университет, г. Харьков

ОБЗОР АНТИДЕПРЕССАНТОВ НА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ И ДИНАМИКИ ИХ ПОТРЕБЛЕНИЯ В ТЕЧЕНИЕ 2015–2019 ГОДОВ

Ключевые слова: антидепрессанты, ассортимент, АТC/DDD-методология, амбулаторное потребление, госпитальное потребление

АННОТАЦИЯ

Среди устойчивых нарушений здоровья и инвалидности в Украине третье место среди мужчин и второе среди женщин занимают нервно-психические расстройства, при фармакотерапии которых широко применяют антидепрессанты.

Целью работы явилось исследование ассортимента, амбулаторного и госпитального потребления в Украине препаратов группы антидепрессантов.

Анализ ассортимента и объемов потребления антидепрессантов осуществляли на амбулаторном рынке в течение 2015–2019 годов, а на госпитальном – в течение 2016–2019 годов по данным аналитической компании «Proxima Research»/«Морион». Расчеты объемов потребления выполняли с использованием АТC/DDD-методологии. В качестве единицы измерения потребления использовали показатель DDDs/1 000 жителей/день (DID, DDDs per 1 000 inhabitants per day).

Результаты исследования показали, что на фармацевтическом рынке Украины в течение 2015–2019 годов амбулаторно использовали 94–101 торговое название антидепрессантов, из которых 29–36 были отечественного производства и 65 торговых названий – иностранных производителей. Госпитально в течение 2016–2019 годов использовали меньшее количество торговых названий антидепрессантов – 78–79, среди которых 27–29 торговых названий отечественного производства и 52–49 – импортного. Количество торговых названий антидепрессантов при амбулаторном потреблении на 16–22%

превышало количество торговых названий при госпитальном потреблении, что, возможно, связано с меньшими объемами государственных закупок препаратов этой группы. Установлено, что амбулаторное потребление антидепрессантов в период 2015–2019 годов возросло в 2,22 раза – с 1,08 DID в 2015 году до 2,40 DID в 2019 году. Госпитальное потребление было значительно меньше и колебалось в пределах от 0,20 DID в 2016 году до 0,19 DID в 2019 году (с пиком в 0,24 DID в 2017 году). Рост амбулаторного потребления антидепрессантов был постепенным, без резких перепадов. Большинство международных непатентованных названий антидепрессантов, за исключением N06AX20 Различные препараты и N06AX25 Травя зверобоя, входили в современные медико-технологические документы – Государственный формуляр лекарственных средств (8–11 выпуски) и Перечень лекарственных средств отечественного и иностранного производства, которые могут закупать заведения и учреждения здравоохранения, полностью или частично финансируемые из государственного и местных бюджетов (2015–2017 годы), что свидетельствует об их доказанной клинической эффективности и безопасности.

L. V. Iakovlieva (<https://orcid.org/0000-0002-9961-4664>),

T. O. Bahlai (<https://orcid.org/0000-0003-1390-8571>),

O. V. Tkachova (<https://orcid.org/0000-0003-4646-0400>),

O. V. Pavlenko (<https://orcid.org/0000-0001-7349-4951>)

National University of Pharmacy, Kharkiv

OVERVIEW OF ANTIDEPRESSANTS ON THE PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE AND DYNAMICS OF THEIR CONSUMPTION DURING 2015–2019

Key words: antidepressants, ATC/DDD methodology, outpatient consumption, hospital consumption

ABSTRACT

Among persistent health and disability disorders in Ukraine, the third place among men and the second among women are neuropsychiatric disorders, in the pharmacotherapy of which antidepressants are widely used.

The aim of the work was to study the range and outpatient and hospital consumption of antidepressants in Ukraine.

The analysis of the range and volume of antidepressant consumption was conducted in the outpatient market during 2015–2019 and in the hospital market during 2016–2019, according to the analytical company «Proxima Research»/«Morion». Consumption was calculated according to the ATC/DDD methodology. DDD/1 000 inhabitants per day (DID, DDD per 1 000 inhabitants per day) was used as a unit of measurement.

The results of the study showed that in the pharmaceutical market of Ukraine during 2015–2019, 94–101 tons of antidepressants were used on an outpatient basis, including 29–36 tons of domestic production and 65 tons of foreign manufacturers. In 2016–2019, the hospital used a smaller number of antidepressants TH – 78–79 TH, including 27–29 TH of domestic production and 52–49 TH – imported. The number of trade names of antidepressants in outpatient consumption is 16–22% higher than the number of trade names in hospital consumption, which may be due to lower government procurement of drugs in this group. It was found that outpatient consumption of antidepressants in the period 2015–2019 increased 2.22 times – from 1.08 DID in 2015 to 2.40 DID in 2019. Consumption in hospitals was much lower and ranged from 0.20 DID in 2016. Up to 0.19 DID in 2019 (With a peak of 0.24 DID in 2017). The increase in the use of outpatient antidepressants was gradual, without abrupt changes. Most INN antidepressants, with the exception of N06AX20 Various drugs and the herb St. John's wort N06AX25, have been included in modern medical and technological documents: the State form of drugs (8–11 issues) and the List of domestic and foreign drugs that can be purchased by health facilities, which are fully or partially funded from the state and local budgets (2015–2017), which indicates their proven clinical efficacy and safety.

Адреса для листування авторами: tkachevaov@gmail.com

(Ткачова О. В.)